

GALESIA

¹ Ngau Pol ka ugere. Ngau tago tamoata-ramo kaoana-lo ki tamoata-ramo kata kaiboang nena-lo ka Iesus 'apostel' ne upura. Iesus Kristus be Tama Nanaranga maka Iesus Kristus mate-lo be imarangaki kaiboang nena-lo ka 'apostel' upura.

² Be nge taritokada moarunga makare kisoaki zaiza ka kam 'sios' moarunga Galesia kaba-lo ka igere-kaming.

³ Tama-da Nanaranga be Tanepoa Iesus Kristus iboadu marou ne bibia tadokidoki-ba be ilo-uia ne ngang-kaming.

⁴ Kristus ka nena-la be isumoalataki be kita muzigoala neda lilidi-o be imate. Bokai imuzi be ono muzi goalakadi kaituka kateka ngaenao dieno nge erumadi tasoaki ka irubetaki-kita. Be nge tago ne rerengana-lo ka bokai imuzi. Tago. Nge Nanaranga neda be Tamada rerengana-lo ka bokai imuzi.

⁵ Bokaibe Nanaranga neda Tama nge ara bokaina-la nem-kueno atabala-la ngaeneno! Moimoi.

Pile Uia Tekena-la

⁶ Ngau upitilaki-tina kam ambe oaikiki-la be Nanaranga maka Kristus marou ne tadokidoki-ba ane be ikila-kaming nge kamurinarinai be pile uia takaia katalatalari.

⁷ Moimoi pile uia takaia tago. Ata nge ono ka uilo-kaua-kaming. Tamoata alu ka diakaboang-kaming be ambe dipipi be Kristus Pile Uia ne dabuiria-ramo kana.

⁸ Ata bokai kamakaua: keka ki Nanaranga 'enzel' ne teke lang anua-lo ngapura be pile uia keka kisuletaki ngaeno be takana-ba isuletaki nge iboadu eoa tago matemate-lo ngalako!

⁹ Norane be kirakaming-doi, ata kaba mra-kaming kana: Keka ambe Pile Uia mangata kirangaka-kaming be kareretaki be kadoki. Bokai be tamoata naita pile uia keka kisuletaki ieno be takana-ba isuletaki nge iboadu eoa tago matemate-lo ngalako!

¹⁰ Bokai upile nge ilo-ming ba kananga? Kaituka-tina nge tamoata-ramo ki Nanaranga ka milo-uiai kana ka bokai upile? Ki tamoata ka memakidi be dasuri-uiataka kana ka bokai upile? Moimoi tamoata ka memakidi be dasuri-uiataka kana nge ambe norane be Parasi malipi tago mrokaki be Kristus malipilipi kana mpura!

Pol Ba Be Iesus Malipilipi Kana Ipura

¹¹ Taritokagu moarunga, ngau urere bokai kamakaua: Pile Uia ngau usulesuletaki nge tago tamoata ka ilodia-lo be ipusika be dipuraki.

¹² Ki tago tamoata-ramo ka diana ki tamoata-ramo ka disulena. Tago-tina. Iesus Kristus ka nena-la be mangata itiki-na.

¹³ Kam ambe muzingagu toirairadi kalongoraki-doi. Bong Iuda mata nedi utagatagamatedi nge Nanaranga 'sios' ne ilogu

tago sesu itagai be sururu bibia-tina uianiani be upipi be miara-leuai kana.

¹⁴ Bong ngaradia-lo nge Iuda mata nedi tagadia-lo nge Iuda ruanga-gu ngau zugu negu nge moarunga uasadia-tina. Ngau tagona-tina urere mata takadi dapura be tamagu be tubugu mata nedi kabadi dadoki. Bokaibe tamagu be tubugu mata nedi kanabe uanauana be muridia-tina utu-itui!

¹⁵ Ata ngau isi tinagu ilona-lo ueno be Nanaranga marou ne tadokidoki-ba ane be inangaia be malipini kana. Bokaibe bong Nanaranga ilo ilelenaki be

¹⁶ ne Natu mangata itikina be mialale be rangaka Pile Uia nena-lo dieno Ungguma Takadia-lo mangata mrangaki kana nge tago tamoata-ramo-lo ulako be disingaraia.

¹⁷ Tago ualale Ierusalem-lo be tamoata 'apostel' malipi didoki mua nge utedi. Tago-tina. Ngau oaikiki-tina Arebia kaba-lo ulako be alauri nge kaba Damaskus anua-lo umule.

¹⁸ Barasi toli dimanubu kodeka Ierusalem ulako be Pita mte kana. Ata amaridi kulemoa-lima-la sakenao usoaki.

¹⁹ 'Apostel' takadi nge tago teke ute. Zems-la Tanepoa tari ka ute.

²⁰ Nanaranga mata-nao be ura-kaming kana ugeregere ngaedi nge tago uboliboli. Moimoi ka ugeregere.

²¹ Alauri nge Siria be Silisia kaba-lo ulako.

²² Bong ngaradia-lo nge Kristus 'sios' ne moarunga Zudea kaba-lo liligu tago dikauataki, maka ma tago sesu maradi umalipi.

²³ Tamoata takadi ka bokai diradi be dilongo-

raka, “Tamoata-ma maka matamata sururu bibia ianiang-kita nge ka ambe lama unianga tongira ipipi be ngagamani kana nge isulesuletaki!”

²⁴ Bokaibe tamoata be aine Zudea kaba-lo nge ngau kanabe Nanaranga dirakeaki.

2

Pol Be Kristus Malipilipi Ne Takadi

¹ Barasi kulemoa-oati muridi nge kaba Ierusalem ulako Barnabas keru. Be Taitus ubagai be kialalale-budu.

² Nanaranga ka kana mangata itikina be kana ngaedi ka utagadi be ualale. Ulako be Pile Uia ngau Ungguma Takadi mangata urangarakadi nge tamoata nedi bibia bokana arodi unangaria. Ata zugumaba-lo be uradi, bakara Iuda alu dipile tamoata kusi tago korotototo nge tago iboadu Nanaranga mata-nao ngado. Ngau tago urere malipi negu ambe uemaki ki alauri memaki kana nge daleuaramo-ba.

³ Moimoi alalale-budu ruangagu Taitus nge Grik kata, ata tago diakangaoi be kusi dikorototoki, Iuda bokana.

⁴ Moatubu ngae ipura, bakara tamoata alu diboli be dipile di nge Kristen taritokada kaa be marada disili be dokiadi dipura. Di direre Taitus kusi korototoka ngapura, be Moses Mata ne nge kaba tagadi dapurapura. Nge bokai ka marada disili be ono soakingada Kristus Iesus-lo nge daita uia kana. Soakingada Kristus-lo nge rerengada-lo tasukoaki be babari tago teke ono ieno.

⁵ Ata keka tago sesu Iuda ngaedi kilikitakidi be pile moimoi be kalingo nge dibuiria-ramo.

Bokaibe Pile Uia nge nge kidokimateia-uia-kaming be giriki tago teke idoki.

⁶ Ata tamoata nedi, nedia-la dipile di ka bibia nedi nge pile tago teke diemaki be ono sulengagu dibatadi. Tago-la. Tamoata bakarairai kaoa nge ngau tago ilogu ibukutakidi. Maka ma Nanaranga tago tamoata kusidi itaita be ipilepile aradi otioti ki aradi tagotago! Tago.

⁷ Ata ambe kaba bokai dita ngau ka Nanaranga malipi iana be ungguma kusidi tago korotototo-lo Pile Uia mangata urangarangaki, Pita-la malipi ania ipura be ungguma kusidi korotototo-lo Pile Uia mangata irangarangaki bokana.

⁸ Nge Nanaranga kaiboang nena-lo ka ngau Ungguma Takadi 'apostel' nedi upura, be kaiboang-la ngaedia-lo ka Pita ungguma Iuda 'apostel' nedi ipura.

⁹ Bokai ka Zems, Pita be Zon kilala dinangato Nanaranga ka malipi bibia ngaedi iana. Diato ka teadiato malipi nge ariri-moane ne bokana. Bokaibe Barnabas keru diaroki-kamairu. Aroki nge nge kilala ono sumoala teke uaura ipura bokana. Makara be sumoala teke bokai kiemaki: Barnabas keru masa ungguma kusidi tago korotototo maradi gamalipilipiru be di masa kusidi korotototo maradi damalipilipi. Bokaibe 'apostel'-la takadi bokana didoka be dipile ngau 'apostel' kata.

¹⁰ Be malipi teke atabala dinangaria-kama nge bokai dira-kama, "Ilo-ming moaki dikoko. Tamoata kana nedi tagotago kamadumadumadi." Kana-tina ma nge ka norane be upipi be mememaki kana, ata tago!

Pol Itaguraki Be Pita Iebuloi

¹¹ Pita Antiok anua-lo ipura nge lili-be-matanao uebuloni. Ngai moimoi giriki iemaki.

¹² Tamoata kaa tago isi Zems-lo be dipura nge Pita ungguma kusidi tago korotototo zaiza dimoanakonako. Alauri tamoata ngaedi dipura nge kaba imulenaki be nena-ba rube isoaki be tago iboadu ungguma kusidi tago korotototo zaiza damoanako-budu. Bakara, tamoata maka kusi-korototo mata ditagatagadi imatakuridi ka bokai imuzi.

¹³ Be Iuda takadi lama diuni nge Pita muzinga ngaedi ditagadi be tago iboadu ungguma kusidi tago korotototo zaiza damoanako-budu. Be Barnabas nge dia-ba idainakidi be bokai imuzi.

¹⁴ Kaba bokai uita Pile Uia kalingo tago adoado ditagatagai be disukoaki nge arodi ka Pita bokai urai, “Kaiko Iuda kata, ata ambe tago Iuda mata nedi kutagatagadi. Nge bakara ka kaba Iuda mata kutagatagadi be ungguma kusidi tago korotototo kuakangaodi be mata ngaedi ditagatagadi? Nge kupakaia-tina!”

Iuda Be Ungguma Takadi Ba Be Lama Unianga Iuketidi

¹⁵ “Kita moimoibe tinada dinekiaki-kita be Iuda kaa be Moses Mata ne tatagatagadi. Kita tago ungguma kusidi tago korotototo kaa be Moses Mata ne tago tatagatagadi!”

¹⁶ Ata kita takaua tamoata naita Nanaranga matanao adoado ngasoaki kana nge Iesus Kristus lama ngaunani, tago Moses Mata ne ngatagatagadi ka Nanaranga mata-nao adoado ngasoaki. Bokaibe kita tago Moses Mata ne tatagatagadi ka

Nanaranga mata-nao adoado tasoaki. Tago. Kita Kristus Iesus lama taunani ka Nanaranga mata-nao adoado tasoaki. Tago teke iboadu Moses-ba Mata ne ngatagatagadi be Nanaranga mata-nao adoado ngasoaki. Tago-la.

¹⁷ Tapiipi be Kristus ara-nao be Nanaranga mata-nao adoado tasoaki kana, ata kaba bokai taita kita muzigoala ememaki kaoa, nge iboadu tapile Kristus muzigoala muridi ituitui ki? Tagona-tina iboadu bokai tapile!

¹⁸ Bokainatuka mto: Moses Mata ne utagatagadi be ambe umurinadi. Ata kaba suri kaiboang nedi otioti bokana be udokimai be utagatagadi nge negu-la ka mangata unangaia ngau Moses Mata ne ugamang be giriki bibiatina-lo ka ulako! Ilogu ipile Moses Mata ne mtagatagadi masa Nanaranga mata-nao miado.

¹⁹ Ata ngau ambe ukaua tago iboadu Moses Mata ne mtagadi be Nanaranga mata-nao miado. Tago be tago-soaso! Bokai nge ambe umate bokana! Bokai masa Nanaranga kanabe moauriuri msoaki!

²⁰ Bokai nge ngau ambe Kristus keru be kai kapalapala uauau-o rokatagakagu ipura. Be nge ambe tago ngau ka moauriuri usoaki. Tago-tina. Nge Kristus ka ngau-lo moauriuri isoaki. Kaituka tamoatagu-lo moauriuri usoaki nge tago negu-ba ka usoaki. Lama unianga-gu ane ka Nanaranga Natu-nalo moauriuri usoaki. Ngai ka ireretaka be lili-guo be imate.

²¹ Tamoata alu dipile Kristus matenga nge kana-ba. Ata ngau tago iboadu bokai mpile. Maka ma Moses Mata ne tatagatagadi be ono Na-

naranga iboadu ngauketi-kita nge Kristus ambe tago ngamate. Matengana-ma masa kalingodi tagotago!”

3

Moses Mata Ne Ki Lama Unia Tagaia Ngapura

¹ Kam Galesia! Ngaongao-ming! Naita kata ka iaka-boang-kaming be kangao? Maka ma mataming-tina-lo ka kitui be Iesus Kristus kai kapalapala uauau-o imate nge mangata kirangaki be kalongo! Ak, nge ambe baituka-ba kaoai be kangao!

² Kana-la teke ka kam-lo mkauataki kana urere. Kamaraia! Baituka be Oli Spirit kadoki? Moses Mata ne katagatagadi ki Pile Uia kira-kaming be kalongo be lama kauni ka Nanaranga Oli Spirit ne kadoki?

³ Kangao-tina ki ba kauai? Maka ma Oli Spirit ane ka labu kanangai be katui uia be Nanaranga mata-nao kado! Ata nge bakara ka Oli Spirit kamurinai be neming tapou-ming kaiboang nedialo be kamarokaki kana?

⁴ Ambe kasururuba-tina be kana kalingo tago katea-re! Moimoina-tina kana ngae nge kalingo otioti!

⁵ Labu nangatana-o ka Nanaranga Oli Spirit ne iang-kaming be kilala kaiboangdi mara-ming kaememaki? Moses Mata ne katagatagadi ki Pile Uia kiang-kaming kalongo be lama kauni ka Nanaranga Oli Spirit ne iang-kaming be kilala kaiboangdi mara-ming kaememaki?

⁶ Abaram ilo-ming dani. Nanaranga ‘Buku’ ne bokai dirangaki, “Ngai Nanaranga pilenga lama

iungdi. Bokai be Nanaranga itaguraki be oti ne irokakile be ipile mata-nao iado.”

⁷ Nge bokai nge bokai kamakaua: Tamoata Nanaranga lama diunani ka Abaram tubuna-tina.

⁸ Toira be Nanaranga ‘Buku’ ne aro-lo kaba ditakalo be bokai ipile: Ungguma Takadi masa lama dauni be Nanaranga mata-nao dado. Bokai be Nanaranga ‘Buku’ ne ka toira be ditaguraki be Pile Uia mangata dirangaki be Abaram bokainatuka ilongo, “Kaiko-lo ka ungguma moarunga masa marou negu dadoki.”

⁹ Bokai be Abaram lama iuni ka Nanaranga marou ne idoki. Be tamoata moarunga lama diuni masa Abaram-la bokana Nanaranga marou ne dadoki.

¹⁰ Tamoata naita iduasare be Moses Mata ne itagatagadi nge ngesuaki eruma ka isoaki. Maka ma Nanaranga ‘Buku’ ne bokai ipile, “Tamoata naita pile moarunga Nanaranga ‘Buku’ nena-lo tago itagatagadia-la nge Nanaranga ngesuaki ne erumadi ka isoaki.”

¹¹ Kodeka mangata-tina dipura be takaua. Tamoata tago teke Moses Mata ne itagatagadi be Nanaranga mata-nao iado. Tago-tina. Maka ma Nanaranga ‘Buku’ nena-lo bokai dieno, “Tamoata naita Kristus lama iunani be Nanaranga mata-nao iado masa lama unianga ngaedi ka ngatagadi be moauriuri ngasoaki.”

¹² Ata Moses Mate ne be lama unianga nge tago labu-diaru tekedi. Tago. Tamoata Moses Mata ne ngatagadi kana nge ne kaiboang nena-lo be ngamamalo-tina be ngatagadi. Maka ma Nanaranga ‘Buku’ ne bokai ipile, “Tamoata naita

Moses Mata ne moarunga itagatagadia-ua masa moauriuri ngasoaki!” Ata tago teke iboadu bokai ngamuzi! Tago be tago-soasoa!

¹³ Kita Moses Mata ne ngesuaki ne erumadi ka tasoaki. Maka ma Nanaranga ‘Buku’ nena-lo bokai dieno, “Tamoata naita kai-o tobilaka ipura nge Nanaranga ngesuaki ne ono dieno.” Nge bokai ka kita lilida-o be Kristus nena-la be ngesuaki ngaedi idoki, be ono izaza-kita be imuleaki-kita.

¹⁴ Kristus bokai imuzi be ono Nanaranga marou ne Abaram iani nge Kristus Iesus aranao be Ungguma Takadi ulika didoki. Bokai-be lama tauni masa Nanaranga Oli Spirit moimoi be irangaki nge tadoki.

Moses Mata ne Be Nanaranga Pile Moimoibe Iemaki

¹⁵ Taritokagu negu, kana izamaizama taememaki teke ono mtonanga kana. Tamoata rua pile tekedi disumoalatakiru be pile diuauru nge tago teke iboadu pile nediuru diuauru ngaedi nge ngagamang ki pile takadi kaba nganaguraki-lako. Tago-la. Be kana urarangaki nge bokainatuka-la ka dieno.

¹⁶ Be nge bokai nge bokai kamakaua: Nanaranga pile ne moarunga moimoibe iemaki nge Abaram tubu teke alauri ngapura kana nge ka iemakini. Nanaranga ‘Buku’ ne tago ipile Abaram tubu kokoko. Tago. ‘Buku’ ipile tekena-la. Be tamoata ngae nge Kristus.

¹⁷ Pile ngaedi labudi nge bokai: Nanaranga ka toira be Abaram moimoibe irai tago iboadu ne pilenga ngagamang be tago dakalingo. Moimoi

alauri '430' barasi dimanubu noko Moses Mata ne nge Moses Iuda iandi. Ata Moses Mata ne alauri ka dipura nge tago iboadu pile moimoibe emakadi dipura mua nge ngagamang be Nanaranga pilenga moimoibe iemaki ngaedi nge daleua. Tago-la.

¹⁸ Maka ma Moses Mata ne ka tatagata-gadi be kana moarunga Nanaranga irangaki tanemdi kana nge ambe pile moimoibe Nanaranga Abaram iemakini, "Tubum teke masa tamoata moarunga ngadumadi," nge ambe tago diboadu ulikadi tadoki. Ata Nanaranga ambe marou ne tadokidoki-ba oti be pile ne moimoibe Abaram iani nge itagadi be kana irangaka-kita nge iang-kita.

Moses Mata ne Labudi

¹⁹ Bokai nge labu nangatanao ka Moses Mata ne nangadi dipura? Nge ono mata goalakadi kau-atakadi dapura kana ka Moses Mata ne nangadi dipura. Be Moses Mata ne nge dieno nibe Abaram tubu Nanaranga moimoibe irangaki nge ipura. Moses Mata ne nge 'enzel' dinegei be tamoata lukaluka teke idoki be Iuda iandi.

²⁰ Moses Mata ne nge tamoata lukaluka ka inegei be bokai ka tago diuia. Pile moimoi be Abaram iani nge moimoi be kalingo, bakara Nanaranga ka nena-la be Abaram iani.

²¹ Bokai nge Moses Mata ne nge Nanaranga pile ne moimoibe iemaki dierekeidi ki? Tago-la! Mata tekema-la kata ka tamoata moarunga aniadi ipura be ono moauriuri-la dasukoaki kana nge ambe mata ngae tamoata moarunga ngadorakidi be Nanaranga mata-nao dado.

²² Ata nge tago bokai. Tamoata be aine moarunga kateka-o muzigoala eruma disoaki nge ono Nanaranga pilenga moimoibe iemaki dakalingo kana ka muzigoala eruma disoaki. Nanaranga pile moimoibe iemaki nge bokai: Tamoata Kristus lama diunani be dikaua ngai naita kata masa Kristus ne ara-nao be Nanaranga marou ngandi.

²³ Kristus tago isi ipura nge Moses Mata ne diuauri-kita. Bokai be bong Uketiketi Iesus Kristus lama taunani nge ambe irubetaki-kita.

²⁴ Moses Mata ne moimoi Nanaranga muzinga disikengtaki-kita, ata ono moauriuri soaki tago diang-kita. Bokai be bong Kristus ipura nge lama tauni ngai ka Kristus, be nge lama taunani ka Nanaranga mata-nao tado.

²⁵ Ata nge ambe Kristus ipura be iuketi-kita be imuleaki-kita. Bokai be Moses Mata ne nge tago diboadu daduma-kita. Moses Mata ne ditikingkita-ba Kristus masa baituka ngaduma-kita be moauriuri tasukoaki.

Kita Nanaranga Natu

²⁶ Kam ambe Kristus Iesus lama kaunani be Nanaranga natu kapura.

²⁷ Bokai be kam moarunga maka Kristus-lo rukuaming-lako dipura nge ambe Kristus bokana kapura be muzinga moarunga kadoki.

²⁸ Bokai be kam moarunga nge suri-ming tekedi. Tago ambe Iuda be Ungguma Takadi kaa, ki dududu be tamoata rerengadia-lo dimalipilipi kaa, ki aine be moane kaa kana kamararangaki-kaming kana. Tago. Kam

moarunga ambe Kristus Iesus ara-nao be teke-ming.

²⁹ Bokai-be kam Kristus tamoata ne kaoa nge ambe Abaram tubu kaoa, be Nanaranga kana moimoibe irangaki masa kamadoki.

4

¹ Pile upilepile ngaedi nge labudi bokai: Tamoata teke natu isoaki, be natu ngaie ka tamoata ngaie kana ne moarunga ngadoki be nganemdi kana. Moimoi natu ngaie ka kana-marau, ata isi mukumuku nge suri dududu-ba bokana ngasukoaki.

² Bong ngaradia-lo nge tamoata takadi kana ne dadoki be dapapananuakini be natu ngaie daurogurogui nibe bong-tina ne ono tama inanga dapura, be kodeka nena-la be masa kana ne moarunga ngapapananuaki.

³ Kita nge bokainatuka-la ka tasoaki. Kristus isi tago ipura nge Iuda mata nedi be muzi nedi dieno be dinanaring-kita be erumadi tasukoaki. Maka ma iloda dipile Iuda mata nedi masa dadumakita.

⁴ Ata bong bong-tina kalingo ipura nge Nanaranga itaguraki be ne Natu inepi be ipura. Natu ngaie nge kateka aine kata inekiaki, be Iuda mata nedi be muzi nedi erumadi isoaki,

⁵ be ono tamoata be aine Moses Mata ne erumadi disoaki nge izazadi be irubetakidi. Nanaranga Natu bokai imuzi be ono Nanaranga ikoroti-kita be natu tapura. Be natu tapura bokana alauri masa kana ne moarunga moimoi be irangaki-kita nge ngang-kita be tanemdi.

⁶ Ono takaua kita moimoi be Nanaranga natu nge Nanaranga bokai imuzi: Itaguraki be Natu Oli Spirit ne inepi be iloda-lo isoaki. Be nge Oli Spirit ka iloda-lo be Nanaranga bokai ikilakilai, “Mamo, ngau Tama-gu.”

⁷ Oli Spirit bokai ibasaki-kita be kam ambe tago dududu kaa. Kam ambe Nanaranga natu, be alauri masa Nanaranga kana ne ngang-kaming be kamanemdi.

Pol Galesia Ilo Ibukutakidi

⁸ Tongira Nanaranga isi tago kakauataki nge kana-ramo ilo-ming dipile nanaranga nge diuauri-kaming be katagatagadi be dududu kandi bokana kasukoaki. Kana ngaedi nge tago Nanaranga.

⁹ Ata kaituka ambe Nanaranga kakauataki, ki ngai ka ikauataki-kaming! Bokai nge bakara ka kana ngaedi kaiboang nedi tagotago be teadi moangarurudia-lo kamamulelako kana? Karere kaba matamata uaura nedia-lo kasoaki bokana kamasukoaki kana ki?

¹⁰ Ambe tongira kamuzimuzi bokana be bong neming bibia, kalea be barasi neming bibia nge karakterakeaki be kapilepile bong ngaedi nge bibia!

¹¹ Ngau ilogu ibukutakikaming-tina! Malipi bibia uemaki-kaming nge ambe kana-ramoba bokana ubizagam be dileua. Kilalangagu unanga ambe umamaloba-tina!

¹² Taritokagu negu, ngau bokana kamapusika be Moses be Moses Mata ne kamamurinadi. Tongira nge Moses Mata ne utagatagadi be kaiboang nedi erumadi usoaki, ata kaituka ambe urokaki

be Kristus eruma usoaki. Uakoro-kaming pilengagu kamalongo! Norane be sakeming-o usoaki nge giriki tago teke kaemaka-na!

¹³ Ilo-ming kauakaua ki tago? Matamata makara upura be Pile Uia ueluaki nge umoretina. Ata nge iuia makara be umore be ono sakeming-o usoaki be Pile Uia mangata urangaki be kalongo.

¹⁴ Moimoi more negu iemaki-kaming be moatubu kadoki, ata tago kasegeaka ki kamurinaia. Suri Nanaranga 'enzel' ne kata ki Kristus Iesus nena-la be ipura bokana be kadoka be kadoraka.

¹⁵ Be suri-ming nge diuiatakau-tina! Ata ambe suri-uia neming ngae ba kabasaki? Bong makara usoaki nge kana moarunga-lo kadumadumaiaula! Tago sesu kadokipakaia! Be maka mra-kaming be mata-ming kamapasina bokana nge ambe kamapasi-la be!

¹⁶ Makara usoaki nge pile kalingodia-la ka urara-kaming. Be nge bokai umuzi ngena ambe erekei neming upura ki?

¹⁷ Ata giriki kalingodia-tina nge tamoata maka diakorokoro-kaming be kamatagatagadi kanana-lo dieno. Moimoi di ilodi dibukubukutakikaming-tina, ata ilodia-lo nge kana goalakadi ka dieno. Di direre-tina daduaramoakikita-tina be dia-la kamatagatagadi.

¹⁸ Nge iuia tamoata takadi ilodi dibukubukutaki-kaming, ata muzi uia-lo be ilodi dabukubukutaki-kaming. Makara usoaki ki tago usoaki nge ilodi dabukubukutaki-kaming-doi!

¹⁹ Natugu negu, kam kanabe ilogu isusururu-

tina! Suri aine nganeki kana be isusururu bokana ngau isi kam kanabe ususururu-la. Bokai msusururu nibe neming-la be kamaitikina kam soakinga-ming ambe Kristus bokana dipurapura.

²⁰ Urere-tina kaituka-tina nge sakeming-o msoaki! Sakeming-o msoaki be baraoa memegu mbuiri! Nge uiauaua-kaming, ata baraoa memegu mbuiri be kaba miakoro-kaming ua! Ata nge tago sakeming-o usoaki, masa ba mbasaki-kaming?

Ega Be Sera Odio Tonanga Ipura

²¹ Aria, kamaraia! Tamoata direre Moses Mata ne erumadi dasoaki kana nge mtegiidi kana. Moimoi be Moses Mata ne kakauataki ki?

²² Moses Mata nena-lo bokainatuka digere be dieno: Abaram natu rua. Taka aine dududu ara Ega ka inekiaki. Be takaia nge roana-tina rerengana-lo ialalale ara Sera ka inekiaki.

²³ Dududu natu inekiaki nge natu-muku iza-maizama nekiakadi dipurapura bokana nekiaka ipura. Ata natu roana-tina inekiaki nge Nanananga matamata be moimoibe Abaram iran-gakani noko alauri ka nekiaka ipura.

²⁴ Kana ngaedi nge iboadu bokainatuka teadi dapura be kauatakadi dapura: Aine rua nge taoa rua emakadi dipura nge anunukadi. Taoa takaia nge Sainai buku-nao be emaka ipura. Makara ka taoa ngae Iuda zaiza emaka ipura be Mata ne aniadi dipura. Bokai be natu dipura nge dududu kaa, bakara Moses Mata ne eruma disoaki. Bokai be taoa ngae nge Ega bokana.

²⁵ Ega nge Sainai buku Arebia kaba-lo anunuka. Be Ega ngae nge Ierusalem anua kaituka makare

kateka ieno nge anunuka be. Ierusalem kaituka ieno nge natu zaiza be dududu bokana ka disukoaki.

²⁶ Ata Ierusalem etatabala lang anua-lo ieno nge takana-ba. Iboadu rerengamba-lo gosukoaki be goalalale. Ierusalem etatabala ieno ka kita tinada, be tago Moses Mata ne erumadi tasoaki.

²⁷ Maka ma Nanaranga ‘Buku’ nena-lo nge bokai dieno:

“Aine kupim nge surim dauia. Gomere be surim dauia be gomoaguru. Kaiko neki-lo tago sesu sururu kudoki. Maka ma aine naita roa ipereki masa natu dakoko-tina, be aine roa otioti nge ngauasai.” (Ais 54:1)

²⁸ Taritokagu negu, kam nge Nanaranga natu. Maka ma kam nge pile moimoibe Nanaranga iemaki tagadi dipura ka Nanaranga natu kapura, Abaram-la natu Aisak ibasaki bokana.

²⁹ Bong ngaradia-lo nge natu maka izamaizama nekiakadi dipurapura bokana nekiaka ipura nge itaguraki be natu Nanaranga Oli Spirit nena-lo nekiaka ipura nge sururu bibia ianiani. Bokai be kaituka-tina nge ambe kana bokainatuka ka dieno, tamoata Moses Mata ne ditagatagadi nge sururu dianiang-kita.

³⁰ Ata Nanaranga ‘Buku’ ne ba dipile? Bokainatuka dipile, “Dududu aine ngara natu diaru be gorokaki-diaru. Bakara, dududu aine natu tago iboadu aine rerengana-lo isukoaki natu diaru tama-diaru kana ne moarunga danegeru.”

³¹ Taritokagu negu, kita nge tago dududu kooa be Moses Mata ne erumadi tasoaki. Kita nge Nanaranga natu, bakara kita Kristus tatagatagai.

5

Kristus Ka Irubetaki-kita

¹ Kita ambe neda rerengada-lo ka tasukoaki, tago Moses Mata ne eruma ka tasukoaki. Kristus ka irubetaki-kita be rerengada-lo tasukoaki. Bokaibe bokaina-la kamakaiboang be kamasoaki. Moaki kaba neming-la uaura-lo kananga-kaming be dududu bokana be Moses Mata ne erumadi kasukoaki.

² Kamalongo! Ngau Pol ka bokai ura-kaming! Kusi-ming korototokadi dipura Moses Mata ne ipile bokana nge Kristus tago sesu masa ngadumakaming.

³ Kaba mangata mra-kaming kana: Tamoata naita isumoala be kusi korototoka ipura nge Moses Mata ne moarunga ngatagatagadia-doi. Moaki teke idokipakai.

⁴ Kam tamoata alu isi Moses Mata ne kataragatagadi be ono neminga-la be Nanaranga mata-nao kamado kana nge ambe neming-la ka kakerengaki-kaming be tago ambe Kristus-lo kasoaki. Bokaibe kam ambe tago Nanaranga ilotaga ne ilodia-lo kasoaki.

⁵ Ata kekama iloma bokainatuka kinanga be kisoaki: sakuli nema nge Nanaranga mata-nao gado kana, bakara keka Kristus lama kiunani. Bokaibe lama kiuni be Nanaranga Oli Spirit ne kaiboang ne ilo-mailo dimalipilipi be kana ngae kirapurapungi.

⁶ Bokaibe bokai kamakaua: Kristus Iesus-lo kusoaki nge kusim korotototo ki tago korotototo nge kana-ba. Kana kanabiabia nge bokai: lama uniangam nge reretaka mata-lo be damalipilipi.

⁷ Kana moarunga-lo nge kauiaua-tina! Naita kata ka itaratotoki-kaming be pile moimoi be kalingo Pile Uia nge karokaki? Baituka-tina be iniu-kori-kaming be karokaki?

⁸ Niu-kori bokainaina nge tago Nanaranga maka ikila-kaming-lo ka dipura.

⁹ Maka ma pile tekedi bokai dieno, “Kangkang alu kunanga be muku teke imoapuru nge moapuru ege-ege dalako kana.” Bokai-be Pile Uia ege muku teke kapakai nge ere-moarunga be kamapakai kana.

¹⁰ Ata ngau omingo lama uni kam tago masa ilo-ming takadia-ba kamananga. Soakingada Tanepoa-lo ka diaka-kaia be ukaua tago iboadu ilo-ming takadia-ba kamananga. Tamoata-ma maka iakaboangboang-kaming nge ka masa giriki ngaedi ngadoki. Naita kata, ata Nanaranga masa sururu ngani.

¹¹ Taritokagu negu, ngau bokai mrangaka kana. Dipile ngau isi kusi-korototo mata usulesuletaki. Kusi-korototo mata isi usulesuletaki nge bakara ka Iuda isi giriki diananau-la? Ak, pile ngaedi moimoi kana kapile nge Kristus kai kapalapala uauau-o matenga mangata urarangaki nge ambe giriki tago mitaita!

¹² Nge bokai ka ngau bokai urere: tamoata diakaboangboang-kaming be kusi-korototo mata katagatagadi nge nedia-la kusi-korototo mata dalakuakia-soasoa be nedi labedi dasare!

¹³ Taritokagu, kam ambe kila-ming dipura be ambe tago muzigoala uaura nena-lo ka ka-soaki. Tago. Ambe rubetaka-ming dipura be rerengaming-lo kasukoaki. Ata kana ngae moaki

iemaki-kaming be kusi-ming rerengadi katagata-gadi. Reretaka mata-lo be neming maraming tamoata-ruangaming kama-malipilibadi.

¹⁴ Maka ma Moses Mata ne moarunga nge mata tekena-la ka disauki, “Tamoata-ruangam gorereretaki nem-la kurereretakiko bokana.”

¹⁵ Ak, boro kabukabu bokana kamuzimuzi be neming-la kaebulobuloi be kaeunung nge kamakonakona uia! Neming-la kamamambuaki-kaming takana!

Oli Spirit Be Tamoata-ramo Mata Nedi

¹⁶ Nge bokai ka bokai mra-kaming kana: Nanananga Oli Spirit ne iloming-lo ngasoaki be ngabagabaga-kaming. Bokai masa tamoata-ming rerengadi tago kamatatagadi.

¹⁷ Bakara, Oli Spirit erekei ne nge tamoata-ming rerengadi tagaiadi, be tamoata-ming rerengadi tagaiadi erekei nedi nge Oli Spirit. Kana ngae-diaru nge erekei kaa. Bokai masa kana ngae-diaru dababari-kaming be kana tago teke rerengamingba-lo kamaememaki.

¹⁸ Oli Spirit ka ibagabaga-kaming nge tago iboadu Moses Mata ne erumadi kamasukoaki.

¹⁹ Bokai be muzigoala ono tamoata kusida rerengadi tatagatagadi nge mangata ka dieno. Kusida rerengadi tagadi nge bokainatuka mangata nedia-la dinanganangadi: pogiza-ramo mata, bolo mata, be mangata pogiza-ramo,

²⁰ moarupu rakeakadi, be naboia be zere. Tamoata nedia-la dierekeikei be dieunung, dieuana-uanangi be diemangazingazi, namadi

dirara-ba be nedia-la diraketukatukadi, be nedia-la kuara maradi dinangananga be nem-nem be disukoaki, dua-ramoaki muzi,

²¹ tamoata takadi dinama-raratakidi be kana nedi didokidokiledi, dang kakai disingsing be diboangboang, moanako bibia diememaki be ono nedi kusidi disuri-uiauiadi, be kana takadi bokainaina diememaki. Toira-la ura-kaming bokana ka kaba milo-kauakaming kana: Tamoata muzi bokainaina diememaki nge tago iboadu Nanaranga natu dapura be anua ono ngatanepoa kanana-lo dalako.

²² Ata Oli Spirit nge muzi ngaedi iememaki: reretaka mata, suri-uia muzi, ilo-uia, tamoata taka giriki iemakiniko nge tago oaikiki-la be gokatuni, tamoata takadi goadoadorakidi, gouiauia-ba, malipi goememaki uia,

²³ nem-la gobalabalakiko, be moaki oaikiki-la be kuebulobulo. Kana ngaedia-lo nge babari tago teke odio ieno.

²⁴ Tamoata naita Kristus Iesus-lo isukoaki nge ambe ne tamoata rerenga tagadi nge muzinga ono ilo imarangrangi, be muzi ono rerenga imamambuaki zaiza be iumoatedi. Bokaibe muzigoala ambe tago diuauri.

²⁵ Kita ambe Oli Spirit kaiboang nena-lo ka tasukoaki. Bokaibe Oli Spirit-la singara nena-lo talalale.

²⁶ Moaki neda-la taraketukatuka-kita ki taebu-lobulo ki taemangazingazi.

6

Moatubu Neming-lo Kamaedududmai

¹ Taritokagu negu, tamoata teke muzigoala sausau nena-lo ilako be itamong nge kam tamoata uia Kristus-lo kakaiboang nge kamadoraki be ngado. Ata malielie-ba be kamadoraki. Be kam neming-la nge kamasibosibo uia. Kamsoa toitoi teke ngadoki-kaming be kamatamong takana!

² Kamaedudumai be moatubu neming kamabazibazi-budu. Bokai kamuzimuzi nge Kristus mata ne ka katagatagadi be kaememaki be dikalingolingo.

³ Tamoata teke ilo ipileni ngai ara otioti kata, ata tago nena-la ibalaki be taritoka teke idumai nge nena-la ka ibolesi.

⁴ Soakinga-ming Kristus-lo nge moaki tamoata takaia soakinga zaiza kaliliti. Moaki. Kam teke-teke ka neming soakinga-ming kamaliliti. Soakingam diuia nge iboadu Tanepoa gosuri-uiaaki.

⁵ Bakara, mata uia nge bokai dieno: kita teke-teke nge soakingada tadoadodraki be muzi uia-la tatagatagadi.

⁶ Tamoata naita Kristus pile ne disuleni nge tamoata isuleni diaru kana irakingadi nganegediaru.

⁷ Moaki neming-la kabobolesi-kaming. Nanaranga tago iboadu ono manai ngapura. Muzigoala kutagatagai masa muzigoala zazanga ne godoki.

⁸ Bokainatuka mto: Tamoata uma ono tamoatadi rerengadi ditagatagadia-lo kangkang ditano masa tamoatadi rerengadi tagadia-lo be kangkang ono ara-be-leuanga nge dateteki. Oli

Spirit uma-lo kangkang ditano masa Oli Spirit-lo be kangkang ono nem-kusoaki soaki ipurapura nge dateteki.

⁹ Bokaibe muzi uia taememaki-la. Moaki iloda diakaka. Muzi uia taememaki-la be iloda tago diakaka masa alauri bong iauiatinao be Nannaranga muzingada uiangadi ngatagadi be zanzanga ngang-kita.

¹⁰ Bokaibe bong moarunga-lo zala dipurapura-kita be ono tamoata moarunga tadumadumadi kana nge tadumadumadi. Ata tamoata maka Kristus lama diunani nge tadumadumadia-tina uia. Maka ma di ka taritokada-tina.

Sikeng Alalaurituka

¹¹ Nge negu lumagu ane ka ugere. Bokaibe iboadu kamaita uia gere bibia-lo ka ugere!

¹² Tamoata maka aoa-di dipalapala be kilala eluku-onaona dirarangaki-kaming nge ono diakangaongao-kaming be kusi korototo mata erumadi kalakolako. Labu ono bokai dimuzimuzi nge tago direre Kristus kai ne kapalapala uauau lili-nao be sururu dadoki.

¹³ Tamoata maka kusi korototo mata diememaki nge tago Moses Mata ne ditagatagadia-uia. Di direre kusi-ming kamakorototo be masa ono nedia-la daraketukadi be dapile-ra kam ambe di kalongoridi be katagadi be kusi-ming kakorototo.

¹⁴ Ngau-la ka tago iboadu kana teke mraketukai. Tanepoa-la Iesus Kristus malipi ne kai kapalapala uauau-o iemaki nge ka mpipi be mraketukatukangaki kana. Kai ngae ka iemaka be kateka-o kana moarunga uita nge ambe dimate

bokana. Nge bokai ka kateka kana ditea nge ambe umate bokana.

¹⁵ Tamoata kusi korototoka ipura ki tago korototoka ipura nge kana-ba. Kana kanabiabia nge kaba gonunu bokana be soakingam toirairadi gorokaki be soaki oauoau gote.

¹⁶ Tamoata naita mata ngae kutagatagai nge Israel Nanaranga nedi iboadu ilo-uia be marou ne ono ilo-taganga ngangko.

¹⁷ Pile ono mambuaki kana nge bokai: Moaki teke kaba giriki kuiana. Malipi ngaedia-lo ka dipalipalita be kusigu-o kilala dieno. Kilala ngaedi nge ono kua ngapura ngau Iesus dududu kana.

¹⁸ Taritokagu negu, Tanepoa Iesus Kristus marou ne tadokidoki-ba iboadu kam-lo daeno. Moimoi.

Testamen Oauoau
The New Testament in the Manam Language of Papua
New Guinea

Nupela Testamen long tokples Manam long Niugini

copyright © 1996 Papua New Guinea Bible Translation Association

Language: Manam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Dec 2025 from source files dated 12 Dec 2025

3f31539d-0155-5160-a99e-2a9707974158